

**ПІДСТАВИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СФЕРІ ОБІГУ
АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ ТА ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ****BASIS OF ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY IN THE FIELD OF CIRCULATION
OF ALCOHOLIC BEVERAGES AND TOBACCO PRODUCTS**

Біденчук Т.М.,

курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

Кононець В.П., к.ю.н.,

доцент кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

Роль адміністративної відповідальності в боротьбі з правопорушеннями постійно зростає, збільшується кількість складів адміністративних правопорушень, суворішими стали санкції за проступки. Значна увага приділяється адміністративному примусу в боротьбі з неякісним обігом та виготовленням алкогольних напоїв та тютюнових виробів як на нашому ринку, так і на міжнародній арені. У статті визначена складність процесу здійснення контрольної діяльності за сферою виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Це пов'язано з різною спрямованістю зазначеної діяльності. Проведено дослідження щодо встановлення віку вживання алкогольних напоїв в Україні.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, алкогольні напої, тютюнові вироби, адміністративні правопорушення, санкції.

Роль административной ответственности в борьбе с правонарушениями постоянно растет, увеличивается количество составов административных правонарушений, более строгими стали санкции за проступки. Значительное внимание уделяется административному принуждению в борьбе с некачественным оборотом и изготовлением алкогольных напитков и табачных изделий как на нашем рынке, так и на международной арене. В статье отмечена сложность процесса осуществления контрольной деятельности за сферой производства и оборота спирта, алкогольных напитков и табачных изделий. Это связано с разной направленностью указанной деятельности. Проведено исследование по установлению возраста употребления алкогольных напитков в Украине.

Ключевые слова: административная ответственность, алкогольные напитки, табачные изделия, административные правонарушения, санкции.

The role of administrative liability in the fight against offenses is constantly increasing, the number of administrative offenses is increasing, sanctions for misconduct became more severe. Considerable attention is paid to administrative coercion in the fight against poor-quality circulation and the manufacture of alcoholic beverages and tobacco products in our market as well as in the international arena. In this article, the complexity of the process of carrying out control activities in the sphere of production and circulation of alcohol, alcoholic beverages and tobacco products is noted. This is more due to the different orientation of the activity. The research on the age of use of alcoholic beverages in Ukraine has been conducted.

Key words: administrative liability, alcoholic beverages, tobacco products, administrative offenses, sanctions.

Сьогодні актуальним питанням стала потреба у більшому посиленні сил під час боротьби з незаконним обігом алкоголю та тютюнових виробів. Такий попит викликаний не дуже втішними випадками. Майже половина всіх тютюнових виробів та алкогольних напоїв, які виробляються вітчизняними виробниками в нашій країні та навіть за її межами, є незаконно виготовленими [3]. Тобто такий товар реалізується без сплати податків, акцизного збору та інших платежів, які є обов'язковими, або є без отримання ліцензії. Звичайно, влада не могла залишити без уваги таку реалізацію незаконного товару і внесла деякі зміни до законодавства України, зокрема було врегульовано такі процедури: обіг технічного спирту та спирту, виготовленого з нехарчової сировини; орган, який уповноважений видати ліцензію; видання ліцензій для випуску коньяку; видання ліцензії для виробництва тютюнових виробів; визначення порядку здійснення митних процедур, що є передумовою для потрапляння на ринок недоброякісної продукції тощо [4]. Через стрімкий розвиток зовнішньої економіки української держави дуже цікавим і важливим питанням стало здійснення експортно-імпортних операцій з алкогольними напоями та тютюновими виробами [5], зокрема те, який буде порядок видання ліцензії для здійснення цього виду діяльності; орган, у компетенції якого буде таке право; які вимоги будуть висунуті до суб'єктів, що виявили бажання займатися цим видом господарської діяльності; який порядок декларування та митного оформлення; які документи подаються до митного органу тощо.

Мабуть голову роль слід віддати українським митним органам, які найперші запобігають потраплянню на ринок України неякісних та незаконних тютюнових виробів і спиртних напоїв. Вони здійснюють захист інтересів споживача не тільки нашої країни, але й інших, слугують поштовхом для розвитку конкуренції саме якісних товарів та підтримують імідж вітчизняних товарів на арені іноземної торгівлі. Найважливіша функція – постійний контроль за високою якістю продукцією, що перетинає український митний кордон [7].

Метою дослідження є висвітлення проблемних питань адміністративно-правового регулювання порядку притягнення до адміністративної відповідальності у цій сфері та діяльність уповноважених органів щодо виявлення та протидії порушень у сфері антиалкогольного законодавства в Україні. Зазначено пропозиції вирішення щодо проблеми обігу і якості незаконної продукції на законодавчому рівні [7].

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що стосуються виявлення та протидії порушень у сфері обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

Предметом дослідження є визначення механізму діяльності та контролю уповноваженими органами у сфері обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

Методи дослідження. Методологічну основу статті складає діалектичний метод наукового пізнання, що відбиває взаємозв'язок теорії і практики. У процесі написання роботи були використані формально-логічний,

системний, порівняльно-правовий і статистичний методи дослідження.

Сьогодні існує тільки 3 тісно взаємопов'язані підстави адміністративної відповідальності: юридична, фактична і процесуальна. Відсутність будь-якої з них виключає саму постановку питання про притягнення того чи іншого суб'єкта до адміністративної відповідальності. Для більш детального дослідження пропонуємо розглянути кожну з них окремо.

Юридична підстава адміністративної відповідальності – це наявність певних правових норм, що передбачають саме юридичну відповідальність за вчинення конкретного правопорушення.

Фактична підстава адміністративної відповідальності – це конкретне протиправне винне діяння, що містить всі ознаки адміністративного правопорушення, вчинене певним суб'єктом.

Процесуальна підстава адміністративної відповідальності – це складений протокол (уповноваженою на те посадовою особою органів державної виконавчої влади) про адміністративне правопорушення, яке вчинив цей суб'єкт [10].

Щодо суб'єктів адміністративної відповідальності, то ними можуть бути:

- індивідуальні (фізичні) особи – громадяни України, іноземці, особи без громадянства (апатриди), біженці;
- колективні (юридичні) особи – підприємства, установи, організації, філії, представництва, громадські організації, політичні партії.

Застосовувати адміністративну відповідальність можна до досить широкого кола державних органів і посадових осіб, які зазначені у статтях 218–244 Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП).

Цим Кодексом передбачено відповідальність за фальсифікат, зокрема відповідно до ст. 177-2 КУпАП – «виготовлення, придбання або зберігання з метою реалізації фальсифікованих алкогольних напоїв, а також виготовлення, придбання або зберігання з метою реалізації або використання за призначенням обладнання для виробництва фальсифікованих алкогольних напоїв тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією фальсифікованих алкогольних напоїв та обладнання для їх виробництва. Реалізація фальсифікованих алкогольних напоїв, а також обладнання для виробництва тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією фальсифікованих алкогольних напоїв та обладнання для їх виробництва» [1].

Також варто зазначити про знаки на товарах. «Додаток до ліцензії на право виробництва алкогольних напоїв має містити, крім переліку видів алкогольних напоїв, які має право виробляти суб'єкт підприємницької діяльності, перелік знаків для товарів і послуг, які цей суб'єкт підприємницької діяльності може використовувати у виробництві алкогольних напоїв на підставі прав власності на знаки для товарів і послуг або на підставі рішень про прийняття заявок на реєстрацію знаків для товарів і послуг (на період до видачі свідоцтва на знаки для товарів і послуг) або на підставі дозволів інших власників знаків для товарів і послуг (якщо такі знаки зареєстровано після введення в дію цього Закону)». Це визначено ст. 3 Закону № 481/95-ВР.

Звичайно, орган, який здійснює ліцензування, разом із ліцензією видає суб'єктові підприємницької діяльності додаток до ліцензії. У такому додатку містяться всі необхідні переліки, зазначені вище. У разі змін або необхідності доповнення додатка до ліцензії, уповноважений орган (який видає ліцензію) протягом 3-х робочих днів (відповідно до заяви суб'єкта підприємницької діяльності або власника знака для товарів і послуг) уносить відповідні доповнення (відповідно до Закону № 481/95-ВР) [2].

Закон, котрий регулює відносини, які виникають у зв'язку з набуттям і здійсненням права власності на знаки для товарів і послуг, є Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.93 р. № 3689-ХІІ (зі змінами та доповненнями) [11]. Саме в цьому Законі можна знайти відповідь на запитання щодо правомірності використання знака для товару. Відповідно до ст. 1 Закону № 3689-ХІІ визначено, що «знак – це позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб». Знак, на який видано свідоцтво, визнається зареєстрованим знаком. Право власності на знак засвідчується свідоцтвом. При цьому не можуть бути зареєстровані як знаки позначення, які є тотожними або схожими настільки, що їх можна сплутати з кваліфікованими зазначеннями походження товарів (зокрема спиртів та алкогольних напоїв), що охороняються відповідно до Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16.06.99 р. № 752-ХІV (зі змінами та доповненнями) (такі позначення можуть бути лише елементами, що не охороняються, знаків осіб, які мають право користуватися цими зазначеннями) [12].

На підставі рішення про реєстрацію знака та за наявності документів про сплату державного мита за видачу свідоцтва і збору за публікацію про видачу свідоцтва здійснюється публікація в офіційному бюлетені відомостей про видачу свідоцтва, визначених в установленому порядку [7]. Одночасно з публікацією відомостей про видачу свідоцтва центральний орган виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності здійснює державну реєстрацію знака, для чого вносить до Реєстру відповідні відомості. Права, що впливають із свідоцтва, діють від дати подання заявки. Строк дії свідоцтва становить десять років від дати подання заявки і продовжується за клопотанням власника свідоцтва щоразу на десять років за умови сплати відповідного збору. Свідоцтво надає його власникові виключне право забороняти іншим особам використовувати без його згоди, якщо інше не передбачено Законом № 3689-ХІІ (п. 6 ст. 16) [11].

Також варто зазначити, що сам виробник може самостійно визначати засоби та форми захисту вироблених ним товарів від фальсифікації. Так, виробник сам може ініціювати контроль щодо контролю від підробки власної продукції. Орган державного контролю, до якого звернувся товаровиробник із таким проханням, зобов'язаний терміново провести перевірку відповідності продукції оригіналу в присутності представника товаровиробника – ініціатора перевірки. У разі наявності документів, які підтверджують факт фальсифікації, виробник має право звернутися в установленому законом порядку до суду без сплати державного мита (частина друга ст. 16 Закону № 481/95-ВР) [2].

Без уваги не можливо було залишити і покарання за фальсифікацію та інші порушення товаровиробниками на українському ринку. Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачено адміністративну відповідальність за порушення таких норм законодавства у сфері обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів:

1) ст. 156 за порушення правил торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до ста н.м.д. громадян із конфіскацією предметів торгівлі та виручки, одержаної від продажу предметів торгівлі;

2) ст. 164-10 порушення законодавства, що регулює здійснення операцій із металобрухтом, тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до ста н.м.д. громадян із конфіскацією металобрухту, а також грошей, отриманих від його реалізації;

3) ст. 164-13 порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для

виробництва, тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до двохсот н.м.д. громадян;

4) ст. 166-8 здійснення банківської діяльності без банківської ліцензії тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот н.м.д. громадян [1].

Така відповідальність за здійснення відповідного виду господарської діяльності застосовується лише до фізичних осіб.

Адміністративна відповідальність у сфері обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів делегується нормами Закону України «Про державне регулювання виробництва й обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів», де передбачено заборону щодо продажу пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв, вин столових та тютюнових виробів:

- особами, які не досягли 18 років;
- у приміщеннях та на території навчальних закладів, закладів охорони здоров'я, крім ресторанів, що знаходяться на території санаторіїв;
- у приміщеннях спеціалізованих торговельних організацій, що здійснюють торгівлю товарами дитячого асортименту або спортивними товарами, а також у відповідних відділах (секціях) універсальних торговельних організацій;
- у закритих спортивних спорудах (крім пива у пластиковій тарі);
- із торгових автоматів;
- на полицях самообслуговування (крім тютюнових виробів у блоках та алкогольних, слабоалкогольних напоїв, вин столових, пива);
- із рук;
- у невизначених для цього місцях торгівлі [2].

Продавець пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв, вин столових або тютюнових виробів зобов'язаний отримати у покупця, який купує цю продукцію (крім безалкогольної), паспорт або інші документи, які підтверджують вік такого покупця, якщо у продавця виникли сумніви щодо досягнення покупцем 18-річного віку.

У разі відмови покупця надати такий документ продаж пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв, вин столових або тютюнових виробів такої особі забороняється.

За ці неправомірні дії передбачена адміністративна відповідальність: за продаж неповнолітнім алкоголю та тютюну до суб'єкта господарювання застосовується штраф у розмірі 6800 грн. [1].

За останні декілька років це питання набрало дуже великої обертки. Адже деякі підлітки зовні схожі на дорослих людей. Завдяки тому, що продавець зайвий раз попросить документ, що засвідчує вік особи, він страшує себе від порушення законодавства України та можливої відповідальності.

Окрім того, працівник, який безпосередньо продав заборонений товар підліткови, притягується до адміністративної відповідальності і також сплачує штраф від 500 до 1700 грн.

Також хочу навести приклад притягнення до відповідальності за ст. 156 «Порушення правил торгівлі пивом, алкогольними, слабоалкогольними напоями і тютюновими виробами».

У Каланчацькому райсуді підготували узагальнення практики за наслідками розгляду справ про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена ст.1551, чч.1, 3, 4 ст.156, ст.164 Кодексу про адміністративні правопорушення. Охоплюється період із 1.01 до 17.10.2017.

Охорона суспільних відносин у сфері послуг, у галузі торгівлі, громадського харчування, фінансів і підприємницької діяльності провадиться за допомогою

різноманітних засобів, зокрема шляхом установлення й реалізації заходів юридичної відповідальності за порушення загальнообов'язкових правил і норм. Одним із її видів є адміністративна відповідальність, яка настає головним чином за вчинення адміністративних проступків (гл.12 КпАП).

За вказаний період у суді розглядалися справи за ст. 156 «Порушення правил торгівлі пивом, алкогольними, слабоалкогольними напоями і тютюновими виробами» та ст. 164 «Порушення порядку провадження господарської діяльності» КпАП. За ст.156 КпАП розглядалась одна справа [1].

Так, працівники поліції склали адміністративний протокол за фактом продажу пива «Янтар» об'ємом 0,5 л (зі вмістом спирту 4,6%) неповнолітньому. Обмеження щодо продажу алкогольних напоїв і тютюнових виробів установлюються ст. 153 закону «Про державне регулювання виробництва й обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» [2]. Відповідно до неї, забороняється продаж алкогольних напоїв та тютюнових виробів особам, які не досягли 18 років. Продавець алкогольних напоїв або тютюнових виробів має право вимагати в покупця документ, що засвідчує його вік, якщо виникли сумніви в досягненні таким 18 років. Проте згідно з поясненнями неповнолітнього продавця не запитала про вік, що також є порушенням п. 10 Правил роздрібно торгівлі алкогольними напоями, затверджених постановою Кабінету Міністрів від 30.07.96 № 845.

Суд під час розгляду протоколу врахував усі обставини справи та визначив, що накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу в розмірі 510 грн. буде достатнім для запобігання вчиненню нових проступків.

Ще одною кваліфікувальною ознакою правопорушення, відповідальність за яке передбачено ч.1 ст.164 КпАП, є «провадження господарської діяльності без державної реєстрації (як суб'єкта господарювання) або без одержання ліцензії на провадження певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону, здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування, а також без одержання дозволу, іншого документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачене законом (крім випадків застосування принципу мовчазної згоди)» [1]. Суб'єкт господарювання набуває право на відповідну діяльність без одержання документа дозвільного характеру за умови, якщо в установленому порядку подано заяву та документи в повному обсязі, але в установлений законом строк документ дозвільного характеру чи рішення про відмову в його видачі не видано або не направлено. Копія опису прийнятих документів із відміткою про дату прийняття є підтвердженням подання заяви та документів адміністраторів або дозвільному органу.

Об'єктом указанного правопорушення є суспільні відносини у сфері регулювання господарської діяльності. Згідно із чч.1 і 2 ст.3 Господарського кодексу, під господарською діяльністю «розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. Господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва – підприємцями». Відповідно до ст.42 ГК, «підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [13].

Суб'єктивна сторона зазначеного проступку характеризується наявністю умислу правопорушника, спрямованого на отримання доходу в грошовій, матеріальній або

нематеріальній формі. Згідно із ч.1 ст.20 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», «за провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, без ліцензії чи здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування посадові особи суб'єктів господарювання несуть адміністративну відповідальність», передбачену КпАП [1].

Якщо здійснення господарської діяльності без ліцензії було пов'язано з отриманням доходу у великих розмірах, то в цих випадках застосовується кримінальна відповідальність. Під отримання доходу у великих розмірах розуміють суму, яка у тисяч разів і більше перевищує розмір н.м.д. громадян. Сьогодні ця сума повинна перевищувати сімнадцять тисяч гривень.

Використовуючи саме ці засоби здійснення державою організаційно-господарського впливу на сферу обігу алкогольних напоїв, публічна влада потенційно може кваліфіковано проводити державну політику в цій сфері господарювання, узгоджуючи публічні та приватні інтереси щодо неї [3].

План заходів має передбачати створення умов для зменшення вживання молодим поколінням алкогольних напоїв та покращення здоров'я громадян України шляхом реалізації таких завдань:

- формування у дітей та молоді України стійкого негативного ставлення до вживання, розповсюдження, реклами алкоголю, пропаганда в молодіжному середовищі модних тенденцій здорового способу життя;
- забезпечення контролю за доступом до алкогольних напоїв дітей та молоді;
- зменшення реклами алкогольних напоїв в теле- та радіопросторі
- зменшення зовнішньої реклами (відкриті вітрини, щити на будинках, вулицях тощо), що містить тексти і (або) зображення, які пропагують уживання алкоголю;
- об'єднання зусиль державних чиновників, посадових осіб місцевого самоврядування, правоохоронних органів, політичних партій, політиків, громадськості щодо профілактики алкоголізму серед дітей та молоді України;
- проведення просвітницьких та профілактичних заходів із захисту життя громадян від нещасних випадків, насильства та інших негативних наслідків уживання алкоголю; розвиток волонтерського руху з пропаганди здорового способу життя в Україні.

Підсумовуючи все зазначене у цій статті, варто буде вказати на складність процесу здійснення контрольної діяльності за сферою виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Це пов'язано з різною спрямованістю зазначеної діяльності.

Слід підкреслити, що алкоголізм в Україні молодшає. За даними ВООЗ, Україна є абсолютним лідером серед 40 країн Європи за кількістю підлітків 11–15 років, які регулярно вживають алкоголь. Загалом, близько 40% українських підлітків віком від 14 до 18 років уживають алкоголь, на другому місці Ізраїль – 28%. Росія знаходиться на 15 місці.

Водночас чинне законодавство не містить стратегічного документа, спрямованого на запобігання шкідливому вживанню алкоголю населенням України. У більшості популярних друкованих видань проявляється байдужість до стрімкого поширення алкогольної епідемії в Україні, замовчування фактів про шкідливість алкоголю. Українські видання справедливо не вважають своїм покликанням інформувати про проблеми охорони здоров'я, проте, коли йдеться про явища, які здатні суттєво вплинути на демографічну ситуацію, на економіку держави, варто їх брати до уваги [5].

Водночас Національна комісія ще у 2014 році провела дослідження реклами алкогольних напоїв, що розповсюджувалася на телеканалах України та в друкованих засобах масової інформації. Результати дослідження були винесені на засідання Національної комісії у серпні 2015 року, за результатами розгляду якого прийнято рішення про звернення до Комітетів Верховної Ради України та органів державної влади з пропозицією внесення змін до законодавства про рекламу в частині заборони реклами алкогольних напоїв у засобах масової інформації [6]. Сьогодні робота щодо вдосконалення чинного законодавства не завершена.

Відсутність у країні єдиної стратегії профілактичних дій, пов'язаних із вживанням алкоголю, недостатній рівень координації зусиль у цій сфері між державними інституціями та громадськими організаціями, недостатній рівень висвітлення у ЗМІ цієї проблеми зумовили розробку. Ми вважаємо, що вищезазначені заходи [9] мають сприяти вирішенню питання недопущення вживання дітьми та молоддю алкогольних напоїв та покращать здоров'я громадян України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс України «Про адміністративні правопорушення». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
2. Закон України «Про державне регулювання виробництва й обігу спирту, етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-вр>.
3. Деткова Л.А. Деякі питання державного регулювання виробництва та обігу алкогольних напоїв і тютюнових виробів в Україні. Актуал. пробл. держави і права. 2005. С. 295–299. URL: <http://www.apdp.in.ua/v24/44.pdf>.
4. Голик В. Що робити з акцизом. Алкоголь і тютюн України. 2000. жовт.-листоп. С. 30–33.
5. Задохайло Д.В. Правові засади формування та реалізації економічної політики держави: автореф. дис. ... д-ра юрид. Наук; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків, 2013. 38 с.
6. Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення регулювання виробництва та обігу пива, удосконалення окремих положень щодо продажу пива та інших алкогольних напоїв; законопроект від 17.06.2015 р. №2971-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55618.
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28 грудня 2014 р. №71-VIII. URL: zakon.rada.gov.ua.
8. Орленко В. І. До питання щодо критеріїв якості законів України в сфері торгівлі. Державне регулювання торгівлі в ринкових умовах: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 24–26 жовт. 2001 р. / відп. ред. А.А. Мазаракі. Київ, 2001. С. 41. URL: <http://www.moral.gov.ua/cgi-sys/suspendedpage.cgi>.
9. URL: <https://sites.google.com/site/igroupteamsite/administrativne-pravo-ukraieni/pidstavi-administrativnoie-vidpovidalnosti>.
10. URL: <https://sites.google.com/site/igroupteamsite/administrativne-pravo-ukraieni/pidstavi-administrativnoie-vidpovidalnosti>.
11. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.93 р. № 3689-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.
12. Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16.06.99 р. № 752-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14>.
13. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.